

પ્રવિણા વિલાસી

કાવ્ય-માળા.

— ❦ —

દાહરો.

પાંચ પ્રતો વેચાઈ ગઈ, વાંચી છટી ભુક;
છોડો દુર્ગુણ દુષ્ટને, માફ કરો ભુલ ચુક.

રચનાર:—લાલશંકર ઈશ્વરભાઈ ત્રિવેદી.

— : ૦ : —

છપાવી પ્રકટ કરનાર,

શંકરભાલ પિતરખરદા પ્ર વ્યાસ,
કાળુપુર બહેરી પોળા—અમદાવાદ તથા મુંબઈ.

સંવત ૧૯૭૪.] સર્વ હક્ક સ્વાધીન. [સને ૧૯૧૭.

આવૃત્તિ ૬ ઠી પ્રત ૧૦૦૦.

— ❦ —

મુદ્રય એક આનો.

સુધરેલા શોખીનોને ખુશ ખબર.

સુધરેલ મુંબાઈની મજા.

માંભળજો હે શોખીન મેનો ફેશનથી શું સાર થાવાના !
 પેસા પાકીટ ખાલી થઈને ઘરમાં શંખમશંખા ઉડવાના.
 કોલર નેકટાઇ બહે લગાવો ફેશનેબલ થઈ ફરવાના,
 હેરકટીંગની અંદર જઈને ખાલ તમે કપાવવાના; પેસા.
 મેન્ટ લવંડર માથામાં નાખી ખુશખોદાર થઈ ફરવાના,
 વેસ્ટ સાથે પ્રીતી કરીને લાલ તમે શું ઉડાવાના !
 ચાગી ટાંકી પરમીયો લઈને ઘરમાં નીશ્ચય આવવાના;
 હોસપીટાલની અંદર જઈને નક્કી ખુશકળ રીખાવવાના, પેસા.
 ચપાણીના અતી પ્રેમથી લોહીનાં પાણી થાવાના,
 બ્લન્ડી ખોટલના મોહથી મગજ નક્કી બગડવાના;
 ગીન્કી રમ ને લીપીયાથી શુ ફાયદા છે થાવાના, પેસા.
 ટ્રાટરોડની મુરખરી કરવા ઘણા યુવાનો જીવાના,
 વેચવાના મોહથી તાલી ઘણા જણા અંજીવાના;
 પરમાત્મ કરીને મહા યુવાની મુડનાત્ત થઈને ફરવાના, પેસા.
 શકર વીનવે હે શાણા મેનો ફેશનથી ફાયદા નથી થાવાના,
 મહા મુશીમને ગજેત્રાં નાણા નકામા જીવાના;
 ગરીમ અને કંગાળ થઈને દેવાળું કાઢી ફરવાના, પેસા.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૭૨૪૨

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ

પ્રવિણ - વિનાયક

વિષય

૬-૪

હોટલમાં ગુજરાત હિંદુસ્તાનની ખરાબી.

સવૈયા ખત્રીસા એકત્રીસા.

- હે ગુજરાતી ગુર્જરમાંથી શૌર્ય ગયું છે શાનાથી,
દાડ્યે તો દાટજ વાળ્યો ખીડી ખીડી ચાહનાથી;
દુધના કુચા પીને બેઠા પહેર્યા ચસ્માં મળ્યું માન,
માંખણમાં તો મીશ્રીત પેહું હૈયું બળતું હીંદુસ્તાન. ૧
- ધર્મ કર્મને વાંદજ પડીઓ કરમે લગામ ઝાલી છે,
ધંમકીથી તો ધર્મજ નાહો હોટલ હૈયે વહાલી છે;
તાડી પીવા તતપર થઇને મુકયું સર્વ ભણેલું જ્ઞાન,
રસ્તા મહી રડવડતા દીસે હૈયું બળતું હીંદુસ્તાન. ૨
- સોડાવોટર સાથે લાગે લીમલેટમાં લાગ્યું છે ચીત્ત,
સવાર સાંજે શરખત લાવે બીસક્રુટ આગળ અંધોર્ભીત;
આવી રીતી શીખ્યા તેથી લાવે નહીં કંઈ ધરમાં ધાન,
લાલધુમ આંખોથી મહેકુખ હૈયું બળતું હીંદુસ્તાન. ૩
- ચાહ ખીડીમાં ઝાઝી પ્રીતી દુધ તણું લેતો નહીં નામ,
હોટલમાં હૈયું હરખ્યું છે ગુર્જરનું તો પીને જામ;
શૌર્ય ગયું છે ગુર્જરનું તો ખીડી ચાહ ને ચાવે પાન,
દીશા ખીજ સુઝે નહીં કંઈ હૈયું બળતું હીંદુસ્તાન. ૪
- જાંજર ટાંતીક જોર કરીને જીવાન નરને ખેંચે છે,
પીકમીઅપ પીવાને કાળે પૈસા પાકીટ વહેંચે છે;
લીથીયામાં લથડીયાં ખઇને દહેરી રહે ખુબ ગુલનાન,
રાસજરી રસવાળી લાગે હૈયું બળતું હીંદુસ્તાન. ૫

- ડાહ્યા ડ્યુકે થરટો કીધું કાલ્ક ક્રીંકસ માંગે આવી,
આધસક્તીમ આનંદે ભાવે લ્યોને દુષના કુચા ચાવી;
ઓછી રોજી આવા મોજી કેમ રહો છો હે હેવાન,
સર્વ રજેલું ગયું હોટલે હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૬
- આખો દીવસ રળીરળીને હોટલ કાજે કીધું દામ,
સદા સાટાં કરી કમાયા હોટલમાં લીધો આરામ;
બનાવટી બાલિણના હાથે ભજ્યાં ખાતા ભુલતા ભાન.
અમણુ કચોળી ખુબ લઈ ખાતા હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૭
- ડબલ સીંગલ કોકો કોરી ઓર્ડરથી આવી મળતી,
ટેબલ ઉપર ટોપી મેલી પીવા માંડે છે વળતી;
ટેબલ હેઠળ લાંબા ટાંગા પુછ હલાવે જેવું શ્વાન,
હલાવતા પગ તેવી રીતે હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૮
- લાવ અલ્યા ખીસકુટ ઓ બુડથલ પૈસા એકતણા મુજ માટ,
આધીન સેવક હાજર કરતા નેછ રોફનો ખોટો ઠાઠ;
ચાહમાં બોળી ખીસકુટ ચાવે શીખામણુ ધરતા નહીં કાન,
એહું બુહું અળગું મુકયું હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૯
- અરીસા અંદર આખા દીલના દેખાવો તેને દેખાય,
ચહા પીતાં ફાટેલું મોહું હૈકું તે દેખી હરખાય;
પરીક્ષા પટ્ટીયાંની કરવા બેઠો હોટલનો મેમાન,
વાંકું ચુકું ખસી ગયેલું હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૦
- ખુટ કાઢવાની છે બાધા રાખી છે ઇંગ્રેજી રીત,
હોંદુ થઇને થયો બબરચી રાખીને હોટલમાં ચીત;
ભણ્યા ગણ્યામાં પૂરો પડીયો બોલીનો દીસે ગુણવાન,
અર્ધદગ્ધ સાહેબજી કહેતાં હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૧

- અહાને પીતાં મુછો બગડે રૂમાલ તેને લોવાનો,
ખીસકુટનું બચકું ખાઈ ઉઠયા હાથ નથી કંઈ ધોવાનો;
રૂમાલ પાણી રૂમાલ લોટો લુવે રૂમાલે નાક ને કાન,
ખીસા અંદર એંઠો ધાલે હૈયું બળતું હીંદુસ્થાન. ૧૨
- ભાઈબંધોની ટાળી ઉંચ નીચ જાતીની ભેગી થાય,
એક કુલે તો સઘળા કુલે તેવી રીતે પાછળ જાય;
પાણી પીને પૈસા આપ્યા પણ ન રાખ્યું ચીતનું ભાન,
આવક કરતાં જવક ઝાઝી હૈયું બળતું હીંદુસ્થાન. ૧૩
- પરસેવો વાળીને પૈસો ભેગો કરતા આવે જોર,
ખોટે રસ્તે તે નાણાને હાથે કરીને નાખે ઢોર;
ઘરની બેરી ધાંટા પાડે ઉછેદીયા નહીં ઘરમાં ધાન,
વ્યસની તો વળગી રહે વ્યસને હૈયું બળતું હીંદુસ્થાન. ૧૪
- નવાં લુગડાં બાળક માટે લાવે પણ પાસે નહીં કામ,
ઉધાર ઉછીનું લાવી લાવી ચલવે એ તો ધરનું કામ;
મુદલનું તો વ્યાજ થયું બહુ તોએ ફરી ગયું ક્યાં ભાન,
હોટલ હૈયેથી નહીં અળગી હૈયું બળતું હીંદુસ્થાન. ૧૫
- ઘરની બેરી ધંટી ચાટે વેશ્યા પહેરે સારાં ચીર,
ખરા ગુરૂને ખાવાનું નહીં લુચ્ચા ખાતા પુરીયો ખીર;
જો કાઈ શીખામણની વાતો કહે તો તેનો લે એ જાન,
મુઢા મણીયા બેલ ખરોખર હૈયું બળતું હીંદુસ્થાન. ૧૬
- હે ગુજરાતી આ ગુર્જરનું નાણું સરવે મીઠ્યા જાય,
ઉંધે રસ્તે નાણું નાખી અભાગીયા જન ખુશી થાય;
નાના બાળક ભણાવવામાં રાખે નહીં એ પોતે ભાન,
કરે ખીજને પોતા જેવા હૈયું બળતું હીંદુસ્થાન. ૧૭

સુધારાની સવડ.

—:૦:—

ગઝલ.

સુધારે તો યશ સારી, જગતની આ દશા ધુરી;
 કુધારે તો બગડવાની, બધી દુનિયા શુરી પૂરી.
 ધણા વિદ્વાન વિદ્વાને, બણેલા તે ગણે નહીં જો;
 ધણા હુંશીયાર હુંશીયારી, મુકીને ચાલતા મહી જો.
 ધણા ધનવાન ધનનાથી, ધરમને તો મુક્યો આવો;
 ધણા ડહા ડહાપણમાં, તમે શીદ બીખને મારો.
 અરે હે આર્ય! શાખીલા, બીડી ચાહ પી થયા ઢીલા;
 ગયું દૈવત હોટલે, ખરી હોટલની લીલા.
 અરે અસ્મા તમે પહેરી, ચતુરાર્થ મુકી આવ્યા;
 કાઢી માંખો ને મંકાડા, ચહા તેનો પીને આવ્યા.
 બધો કચરો થયો બેગો, પીનારો દેખતો નહીં જો;
 વળી દુધો પીવા વાસી, બમે છે ચીત તો મહીં જો.
 ધણા પ્યાલા રકાબીમાં, પીનારા પી ગયા પાણી;
 દીસે છે દેખીતી એંઠી, તમે લ્યો શીદને તાણી.
 અરે ગુર્જર તમે લેલા, ચર્ચને ધર્મ બોળો છો;
 બીજાએ રાખ ચોળી છે, તમે શીદ રાખ ચોળો છો.
 ધણા પોરા મુલેલા તે કુચા બેગા ગળ્યામાં છે;
 દીલું તાણી પીધું પાણી ભગત તો મહીં બળ્યામાં છે.
 નહીં અફસોસ એંઠાનો તને કંઈ લાગતો દીસે;
 કહેનારા કહી લ્યોને, પીનારા તો જરૂર પીશે.

રાગ—મેઘાન કરે મેઘાની.

- હોટલ હયાની નારી, મુકે ક્યમ તે વિસારી.
હોટલ તે હીંચકો ધરનો, વળી પલંગ પ્યારા નરનો,
આની તો ત્યાં તૈયારી— હોટલ.
- હોટલ છે ગુલાબ પુલો, અંદર બેસીને ઝુલો,
વળી નાણાની ખુવારી— હોટલ.
- હોટલનાં ખુરશી મેળે, શી આવે તેની લેળે,
ખીસકુટ ચહા લાગે સારી— હોટલ.
- હોટલમાં દેયું હરખે, ગોલો સોનાને પરખે,
બેસે ઉઘાડી બારી— હોટલ.
- જે ના પીતા ધનવાળા, તે દીકરા કરતા ચાળા,
જેમ કરે ધણી મંજરી— હોટલ.
- આગળ ઉભા રહે દાસો, કેમ સાહેબ શું શું ખાશે,
જેવી ગુણકાની યારી— હોટલ.
- સાહેબને માટે સોડા, પીવાના પહેરી જોડા,
શીદ ખુવો તમે ધર્યારી— હોટલ.
- હોટલમાં હાજર ચીજો, પૈસા આપીને પીજો,
પીએ મોટા બ્રહ્મચારી— હોટલ.
- હોટલ હયાનો હીરો, ઝડપે છિ ઝાઝા વીરો,
બુઘાર અને અહંકારી— હોટલ.
- સમજાનેથી હોટલમાં, ચાહ પી લેવાનો પલમાં,
બુવે નહીં કાંઈ વિચારી— હોટલ.

જુના નવા રીવાજો.

જુના રીવાજ જડમૂળથીરે, નાંખ્યા ખોદીને દૂરરે. જુના.
 નારીને જોઈએ પોલકુંરે, જોઈએ ઝીણું વસ્ત્રરે;
 દીલ બધું દેખાય છે, જેમાં જળાં સહસ્ત્રરે. જુના.
 પોલકાંથી પોતે પાનળીરે, મટી જડી દેખાયરે;
 દરજી મરજી સાચવી, પૈસા ફેલી ખાયરે. જુના.
 જોઈએ ઘોળા ઘોળા ધાધરાંરે, હેઠળ ઝાઝી છે પ્લેટરે;
 ઘોળણુનો વેશ ધરી લીધો, ડૂસ થયો આલરેટરે. જુના.
 નાકે કાંટા નથી શોભતાંરે, ચુની ચતુરસુજળણુરે;
 ગયાં કલ્લાં ને કાંચળી, કળજીગનું પ્રમાણુરે. જુના.
 દરરોજ દવાની બાટલીરે, અને ચાહનો જે કપરે;
 ક્ષય રોગ ખાંતથી લાગીઓ, એતો ખેઠો છે ચપરે. જુના.
 ઉંડા કુવા ને લાંબા દોરડાંરે, કર્યા ચકલીએ ચુપરે;
 ખેઠે પાણી ઘેર આવતું, એવો ઇંગ્રેજ છુપરે. જુના.
 રાંડીરાંડીના રેટીયારે, ખુણે ઉધઈઓ ખાયરે;
 ધંટીના પથ્થર પુટી ગયા, સંચે લોટ ફળાયરે. જુના.
 નારી ઉપર તમે નરહરીરે, કેવી કાધી છે મહેરરે;
 તોએ કહે છે ધણું કામ તો, પડ્યાં છે મારે ઘેરરે. જુના.
 ચીનાઈ સાડી ને ઝીકે ઝોપતીરે બાંટ ખુણે સંતાય;
 દાતણ ખીચારાં શું કરે, ખુસ મરસી ધસાયરે. જુના.
 ઘેર ઘેર ગ્યાસલેટ વાપર્યુરે, લાગ્યું દીવેલને દુઃખરે;
 ખીજા જેવો ડૂસ રાખતીરે, પણ કાળું છે મુખરે. જુના.
 કાળી ગોરી બનવા જાયછેરે, કરી પાઉડરનો લેપરે;
 સાણુથી સાફસુફ રાખતી, પણ ક્યાં નહોં મેપરે. જુના.

જન્મ ધરીને સંસારમાં શું શોધ્યું ?

—:૦:—

લેખક—દલપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા—જામનગર.
રાગ—માલકોપ.

શું સાર શોધ્યો અવતરી, જો ચાર સાધન ના સર્વાં,
ધન ધામ ને દોલત ખજાના, ભૂમિમાં રહેશે બર્યાં— શું સાર.
ગ્રોળા થયાં કાળાં ગયાં, પશુ કૃત્ય કાળા રહી ગયાં;
ધોળે પડી એ ધુળ ધોળી, કીર્તિ કામ નહિ કર્યાં— શું સાર.
દાદા દર્યા ડહાપણુ બર્યાં, વળી દંડ કર માંહે ધર્યાં;
એ કાર્ય વ્યર્થ કર્યાં કમંડલ, ડંડ કરમાં લેઈ દર્યા— શું સાર.
હાડ ચામેથી મટેલાં, મેલ મૂત્રેથી ભરેલાં;
હાડેલાં ન કર્યાં કર્યાં જો, ધર્મ ધોરણુ પરદર્યા— શું સાર.
પાવલાં પગમાં ધર્યાં, પરિધાન પિતાંબર ધર્યાં;
એ પાવલાં ન ધર્યાં ધર્યાં જો, જ્ઞાન પાન પરાં રહ્યાં— શું સાર.
નિજ ગેહમાં દિપક કર્યાં, ધનધોર અંધારાં ટળ્યાં;
ધનધોર એ ન ટળ્યાં ટળ્યાં જો, દેહ અંધારા રહ્યાં— શું સાર.
બહુ ખર્ચ કરીને સંચર્યા, દેશાટને ભૂમિ દર્યા,
ભૂમિ એ ન દર્યા દર્યા જો, બ્રહ્મભૂમિ ના દર્યા— શું સાર.
બાગ ઉદ્યાને ગયા, મિષ્ટાન્ન ભોજનને ગળ્યાં;
એ ભોજનો ન મળ્યાં મળ્યાં જો, ગર્વ તંતુનાં ગળ્યાં— શું સાર.
ઠાઠ માઠેથી દર્યા, મુખ આરસી જોઈ રહ્યાં;
મુખ જોઈને ન રહ્યા રહ્યા જો, દયા દાન ગયાં ગયાં— શું સાર.
તામ્રધુલો મુખમાં ધર્યાં, કાચે અને ચૂને કર્યાં;
એ પાન રહેશે સૌ પડ્યાં, હીરાકશીથી છે બર્યાં— શું સાર.

દોંગી જગતના આવાયો.

(મરછીયાં છંદ).

ભાઈને ને દોંગી જગના આવા,	દોંગી જગતના આવા;	ભાઈ૦
લેવા માંડયા સંસારના લહાવારે,	ધ્વિર ભક્તિમાં મન દીધુંરે;	ભાઈ૦
માતા પિતા જેણે દીધાં છોડી,	લીધે તંબુરો ભજન ગાત્રા;	ભાઈ૦
પણ તેમાં કસર રહી થોડીરે,	કાઢી લાવ્યા ગૃહસ્થકેસીનારી;	ભાઈ૦
થયા ભગવાં વસ્ત્ર પહેરી આવા,	ત્રણ નારી આવાને ખવરાવે;	ભાઈ૦
લાગ્યા રૂપેયા તનથી કમવારે,	નામ ભગવાનનું મુકયું ભીતે;	ભાઈ૦
થયા ભગવાં વસ્ત્રે બ્રહ્મચારી,	લોકો આપે છે સાઈં સાઈં;	ભાઈ૦
તેવા નરો રહ્યા ફાંફાં મારીરે,	આવી ખુબી બીજને લગાડો;	ભાઈ૦
ચાર નારી આવાને નવરાવેરે,	કરતી સ્વામીને ટુંકારા ઝાઝા;	ભાઈ૦
પાન સોપારી રસ પીવરાવેરે,	કાંઈ સારી ને કાંઈ નહારી;	ભાઈ૦
પગ ચંપી આવાની કરે પ્રીતે,		
ખોટા કામો કરે બીતે બીતેરે,		
બુઝો બુઝો કળિયુગના આવા,		
શીદ પૂજે છે દોંગી આવારે,		
પોતે ડૂબી બીજને ડૂબાડો,		
શીદ સતી સ્ત્રીઓને બગાડોરે,		
નારી નરની ન રાખે માઝા,		
ખવરાવી રાખે આવા તાજરે,		
વીસ ચાલી વર્ષોની ધણી નારી,		
હરનિશ સેવે જાય બ્રહ્મચારીરે,		

આર્ય બંધુઓને શીખામણ.

+++++

(હરી લજન થકી છોડા હોય તે સૌથી મોટા થાય છે—એ રાગ)

દેશી મીત્રો સમજી રહો તો, સુખડાં હરનીશ થાશે; દેશી.
 નહીં સમજે તો ઢોંગી બાવા, સ્ત્રીઓ હરી લઘ જાશે.
 સ્વામીની સેવા નીત્ય કરવી, શીખામણુ તેની ઉર ધરવી; દેશી.
 એમ ના ચાલે નારી ગરવી, દેશી.
 સ્વામી છે જે ધરના દેવા, માબાપે આપ્યા જે મેવા; દેશી.
 તેને તારે શું મુકી દેવા, દેશી.
 સ્વામીની સાથે લડી બાઝી, બાવાને દેખી થતી રાજી; દેશી.
 હું પાએ નમું મારા બાવાજી, દેશી.
 બસ હુંતો લજનમાં જવાની, સેવા કરવાને બાવાની; દેશી.
 નહિ રાંધું અને નથી ખાવાની, દેશી.
 મહારે તો થઈ છે કથા વેળા, ખાવાં હોય તો ખાએ કેળાં; દેશી.
 નહિ તો સાંજે થઈશું બેળાં, દેશી.
 આવી લત લાગી બાવાની, તારી પુછે ખબર નહિ ખાવાની; દેશી.
 નારી એ નીશ્ચે જવાની, દેશી.
 બાવાની થઈ એતો બાવી, ધરમાંથી ધન ચોરી લાવી; દેશી.
 દેશી બંધુની દશા આવી, દેશી.
 માબાપે આપ્યા જે સ્વામી, તેને લાગે તું નકામી; દેશી.
 ઉલટી ચાએ તેના સામી, દેશી.
 બાવાની દેખીને દાઢી, લલચાઈ ગઈ મોટી લાડી; દેશી.
 બાવો કહે છે માડી માડી, દેશી.

વાંદાનો વિલાપ.

+++++

(આંખ વિના અંધારૂંરે—એ રાગ.)

નાર વિના ઘેર તાળુંરે, સદાય મારે નાર વિના ઘેર તાળું.

ઊડકું લોટા હાથે, લાવું હું પાણી માથે;

મન બળે સ્ત્રીઓને બાળુંરે.

સદાય.

સવારે હાથે રાંધું, ભાખરી સાંજે બાંધું;

મન બળે ને કરું વાળુંરે.

સદાય.

પળે પળે પ્રેમદાને, ઘડી ઘડી પ્રેમદાને;

સંભાળી ખાટલો ઢાળુંરે.

સદાય.

ધરમાં પલંગ ખાટો, ટેબલ ખુરશી ને પાટો;

પાનાં વિનાનું જેમ ડાળુંરે.

સદાય.

સ્વપ્નામાં પરણ્યો નારી, હેંસો પુરી થઈ મારી;

વીજળીનું એતો અજવાળુંરે.

સદાય.

એકલા ધરમાં રહેવું, સૌ દુઃખ મનમાં સેહેવું;

ઘંટી વિનાનું જેમ થાળુંરે.

સદાય.

હે ઈશ આપો નારી, આશા પુરોને મારી;

નહીં તો હીમાળે હાડ ગાળુંરે.

સદાય.

દેડ ભંગી ને નારી, ગુનેગારી શી મારી;

મનડાને મનમાં ધણું બાળુંરે.

સદાય.

સોટી પણ કાને મારું, ધરાણા કાને શણગારું;

સોનીનું ધર મેં નથી બાળ્યુંરે.

સદાય.

દાળ ચોખામાં ચેળા, વાંદાને મોટા મેળા;

ચારણીએ લોટને ચાળુંરે.

સદાય.

શૂન્યકાર સૃષ્ટિમાં, દેહ કુખ્યો કસ્તીમાં, ઘરમાં નથી રંગીન સાળુરે.	સદાય.
સાળુની પહેરનારી, આભૂષણની માગનારી; મારા ઘરને કેમ ટાળુરે.	સદાય.
સાળુ ને અત્તર ઝોળું, ગુલાબજળ દીલે રોળુરે; નારી વિના તો મુખ કોળુરે.	સદાય.
વિચારની લાગી છે વ્યાધિ, કામદેવે કેડ આંધી; શું કહું ! નાણુંને ઉછાળુરે.	સદાય.

નવા સુધારાની નરનારી.

—:૦:—

રાગ—સવૈયા એકત્રીસા બત્રીસા.

- દેખાદેખી શીખ્યા ખોટું, સારી ટેવો કાઢીને,
બાપાને કહે દેમ ફુલ યુ, ગાળો દે છે માડીને;
વ્યસન અંદર લાન નહીં ને, આંખો તો રહે છે રાતી,
ગાડરીયા પ્રવાહની પેઠે, કેમ જુડો ગુજરાતી. ૧
- બ્રાહ્મણ થઈ રૂદ્રાક્ષો મુકી, ગાયત્રી ગંગાને તીર,
પુત્રી સાટે પીતા પરણે, જોનને સાટે પરણે વીર;
ચામ બગડે ચંદન ચરચે, જાતી કેવી પંકાતી—ગા. ૨
- નહાવાથી તો ટાઢ વહાય છે, જનોઈ જેમ ફાંસીનો દોર,
સારો મેવો ખાવો મુકી, હાથે ખાવા ખાટાં બોર;
હરામ ચસકો ભધને પડીમો, બઈ બજારે દીચાતી—ગા. ૩
- પાછળ શીખા બદલે આગળ, વાંકાં તો લટીઆં લબડે,
તેલ અત્તરથી પાંથી પાડે, બીજા તો છોને બચડે ?
બેરીનો પણ ટેસ વધ્યો છે, નહીં ચરખી દીલમાં માતી—ગા. ૪

કમ અલી હું કેવી દેખાઉં, મનમાં એવી મમકળી,
 નવા ડ્રેસમાં નીતનીત ફરતી, કેવી કળીભુગની ખુખી;
 ઝીણાં લુગડે ઝાઝુ દીલ ને, હિંધારી રહે છે છાતી—ગા. ૫

જાણે હું તો મહમ બની જઉં, નહીં મુજરાતીની બેટી,
 બળી ગાંસડી બહુ લુગડાંની, રાખે દૂંક ડોસા પેટી;
 ચાહ બીસકુટ ને લજ્યાં એ તો, ઉઘાડે છેગે ખાતી—ગા. ૬

ઘરમાં ખાવાનું છે કે નહીં, તેની પણ કંઈ નહીં બીતી,
 નવા ડ્રેસ ને નવા નમુના, માટે નહીં ખાતી પીતી;
 ઘરડા માત પીતાને આ, દેખીને તો ચીંતા થાતી—ગા. ૭

દીકરીનાં પણ નાણાં લેવાં, તેવું નરનારી ચલાવું,
 બહુ સુધરીને આવું શીખ્યા, પાછળથી બહુ પરતાતાં;
 વીરટા જેવું ધન દીકરીનું, ધન લેનારાની છાતી—ગા. ૮

સાજમલાઓ આધો મુક્યો, અરવે માથે ઓઢીને,
 કુધારાનો શોખજ લાગ્યો, જુના રીવાજો છોડીને;
 શાણીનો સુધારો દેખી, સાસુ ઘરમાં અકળાતી—ગા. ૯

શેર ભાત ને શેર રોટલી, સાત જણાં ખાઈને રહેતાં,
 ચાહ પીધાથી ભુખ મરી ગઈ, લાજ આવે છે બહુ કહેતાં;
 પછી દવા શીદ ડાકટરોની, હોંસે પીતી ને પાતી—ગા. ૧૦

જરી ચાલનાં ચરણ દુખે છે, એરી આવી છે નબળાઈ,
 ઘી સાકર ને દુધ વીના તો, દીકરી લાલ્લી સઘળી ગઈ;
 ચોટ સાંપટથી ચસમા આવ્યા, આંખોની કોકી બની—ગા. ૧૧

અરે બધુઓ હાથે કરીને, ગુર્જરનું કાઢો નખોદ,
 તનદુરસ્તી સારી રહેવા, માટે કરોને સારી શોધ;
 મોટે મીઠું બેલો છો પણ, મનમાં છે મોટી કાતી—ગા. ૧૨

દાહર.

બાવાની બ,વી થઈ, મુકી નીજ ભરથાર;
નાણું પણ લેતી ગઈ, છોડ્યાં ધર ને બાર.

રાંડેલી ઢોંગી ભક્તાણી.

—:૦:—

જુઓ જુઓ ભક્તાણી જપે માળારે, જપે માળારે એના ચાળારે.
હાથે માળા ફરે, આંખે ધસારા કરે, ચીતે ઈશકના ઉછાળારે.
જગમાં રંડાઈને, મનથી મંડાઈને, અતરે હોળ્યા નિમાળા.
લેડી સપાટ પગે, પાટલી ભોંય લગે, પોલકાં શોભે રૂપાળારે.
આંખે તો મુરમા આંજે, સાચુથી મુખ માંજે જુઓ જુઓ ભક્તિવાળારે.
ગંગાએ નાહી ધોઈ, ખસો અડશો ન કોઈ, રસ્તે રખડતા ચાર બાળ્યારે.
સાને સમજવી એવી એ ડાહી, ગંગાએ નાહી ધોઈ બાળારે.
રાંધીશું રાતે, ખાઈશું ખાંતે, અત્યારે ઘેર જાઓ ચાલારે.
ઘેર બાવીને બેઠી, તસ્ત સેવામાં પેઠી, દેવ નવરાવી લીધી માળારે.
આવ પાડોશી બાળ, મોઢેથી દેતી ગાળ, કેમ અડચું મને સાળારે.
કરેલી માળા જાશે, ફરીથી નાવું થાશે, મરજે જણુનારી તમ બાળારે.
ફરીથી નાહીને, માળાને લઈને, મનમાં ગમેલા રૂપાળારે.
આંખ ને કાને ટીલાં, ગોપીચ દનના ખીલ્યાં ભેંસ ભડકે તેવાં બાળ્યારે.
દાળ એરીને ચાલી, હાથે કાથળી ઝાલી, દરશને ચાલ્યાં રૂપારાંરે.
આવાં દરશનમાં લગે, પ્રભુ ક્યાંથી તો મળે, મનડાં છે જેના કાળારે.
જમી પરવારી, નવંરી થઈ નારી, જઈને જોગીને નિહાળ્યારે.
શાળ જમાડી કરી. વાયુ ઉરાડે ફરી, પગ ચાંપતા કરે ચાળારે.
બાવાએ ચાળા બાળી, દાનત કીધી કાળી, મત ગભરાવો બાળારે.

બાવાને લીધા નહાવા, પહેલું આપીને ખાવા, કર્મ કરે છે જીઓ કાળારે.
સાંજ પડી છે ખરી, પાછી ત્યાંથી તો ફરી, વહાણુંનાવાયદા સંભાળ્યારે.
પરમેશ્વર ભજવા મુકી, મનુષ્યા જનમે તું મુકી, ધીક છે વામદાવાળારે.
પુર્વનાપાપે રંડા, આ જનમે આવાં મંડ્યા, લક્ષ્યોરાશી જન્મ ગાળ્યારે.
કચરી મળતે મુતરની, મનુષ્ય જમના દરની, મુકવે દીન દયાળારે.

હે પ્રભુ ! ન્યાયી ખ્રીટીશ રાજ અમર રહેા.

લેખક:—શંકરલાલ પીતામ્બરદાસ વ્યાસ.

પ્રભુ અમારી અરજ છે એક, ન્યાયી ખ્રીટીશનો રાખજો ટેક;
ન્યાયે ચલાવે છે જે રાજ, અમર તપો આ ખ્રીટીશ તાજ.
દુઃખ સઘળાં જોણે દુર કર્યા ચોરોના ભય હર્યા;
કોઈ મનુષ્ય ન રહે નારાજ, અમર તપો આ ખ્રીટીશ તાજ.
કળવણી માટે કૌલેજો ઉઘાડી, ગરોબો માટે હોસ્પીટાલ વધારી,
ન્યાય માટે ચાલે છે કોર્ટ કાજ, અમર તપો આ ખ્રીટીશ તાજ.
સ્વતંત્રતા સર્વ કામને આપી, નીર્ધનતા ઉલ્લેગથી કાપી;
મુલેહથી ચાલે છે દુનીઆ આજ, અમર તપો આ ખ્રીટીશ તાજ.

છપાવનાર:—શંકરલાલ પીતામ્બર વ્યાસ,

હાલનું ઠેકાણું:—મગનબાગ, પરેલ રોડ—મુંબઈ.

છાપનાર:—શા. મગનલાલ જગજીવનદાસ,

ઠેકાણું:—શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૬, નાગદેવી રસ્તો, મુંબઈ.

(૪૭-૨-૭૪.)

